

En Plantningsmand og Hedeopdyrker.

Af *Chr. Madsen, Hodde.*

Hvert Sogn har vel nok, eller har haft, sine Hedeopdyrkere og Plantningsmænd. Der er før skrevet heri om Hedeopdyrkeren Morten Mortensen af Hodde og lidt om Niels Møller af Letbæk, der plantede den skønne Plet ved Letbæk Mølledam; her skal i det følgende meddeles lidt om en Mand og hans Gærning — en Hedeopdyrker og Plantningsmand, nemlig forlængst afdøde Gaardejer og Sognefoged i Hodde Sogn **N i e l s T r a n b e r g T h o m s e n**.

Han var af gammel Bondeæt: hans Fader Thomas Bertelsen, f. i Agervig d. 2. April 1800, og Moder Laurine Mette Kathrine, født Nielsdatter, f. i Skjern d. 27. Novbr. 1813 (Gamle Trine i Hessel blev hun kaldt i mange Aar). Han blev 79 og hun 91 Aar gl. De ejede Gaarden i Hessel By, hvor Sønnen Niels Tranberg fødtes den 11. Juni 1844.

I ældre Tid laa der flere Gaarde samlet i Hessel By, saa den dannede ikke saa lille en Landsby, af Gaardene er der kun to tilbage, de andre er flyttede ud paa deres Marker.

I sin Opvækst var Tranberg beskæftiget paa den ca. 90 Tdr. Ld. store Gaard, ligesom andre Bøndersønner den Gang. Megen Arbejde og lidt Fritid. Det var den Gang, Bønderne i Hodde Sogn blev Selvejere, de havde før været Fæstere til Stamhuset Nørholm, der grænser til Sognets vestre Skel.

Tranberg aftjente sin Værnepligt i Fredericia og Hald og blev udtaget til Underkorporal; efter sin Hjemkomst fra denne Post blev han Fører og Leder af et Skyttekorps paa Hjemegnen, og med dette Korps var han mødt ved Jyllands Vestbanens Aabning for at hylde Kong Kristian IX i Aaret 1874. — En Gang senere var han med til at hylde samme Konge, nemlig ved Systemskiftet den 1. Sept. 1901.

Efter sit Giftermaal med Johanne Sørensen af Hodde By (f. $\frac{29}{3}$ 51) overtog de Gaarden i Hessel i Aaret 1877.

I 1888 købte Tranberg 58 Tdr. Ld. Hede fra Hodde Præstegaards omfangsrige Jorder og begyndte straks at forvandle den ret gode Hedejord til produktiv Agerjord efter den Tids Metode: Pløjning og Harvning 2 à 3 Gange i ca. 3 Aar.

Her Fremgangsmaaden ved Opdyrkning af Hede i Tranbergs Tid og længe før. I Reglen blev Lyngen — hvis den var tæt og lang — afbrændt før den første Pløjning. Lyngen skulde helst være godt tør, inden den blev antændt, hvilket skete i Vindsiden og helst paa flere Steder. Ilden aad sig da fremad, indtil det bestemte Stykke Hede var fri for Lyngvækst; en passende jævn Vind var godt dertil. Der skulde passes paa, at Ilden; der kunde være meget graadig, ikke »tog selv«, bredte sig til mere end beregnet, hvilket kunde ske især ved mere opblæsende Vejr eller ved Vinddrejning, da kunde der let blive en større Hedebrand.

Efter Afbrændingen laa Hedejorden færdig til at pløjes, den blev saa tyndpløjet med Datidens danske Svingplov og blev forsøgsvis ogsaa tromlet bagefter, saa »Fugerne« kunde lægge godt til. Det pløjede Areal laa saa hen i ca. $1\frac{1}{2}$ Aar, for at Lyngskjolden kunde raaadne; naar der begyndte at spire Lyng igen, var det, at anden Pløjning foregik, og denne Pløjning var i en Dybde af 5—7 Tommer efter Jordens Kvalitet. Derefter blev der harvet paa langs

og paa tværs flere Gange, hvorefter det saaledes behandlede Stykke var færdig til at paakøres Mergel. Til 1 Td. Ld. brugtes der i Almindelighed 3 à 4 Favne Mergel, dog skønnedes paa hvor mange pCt. Kalk Merglen indeholdt, og disse pCt. tog man i Reglen efter bedste Skøn. Kunde Arealet, med den udjævnede Mergel paa, henligge en Vinter over, for at den raa Hedejord og Merglen kunde skørne af Frostens, var det gavnligt for den første Afgrøde.

I de første Aar gik det ikke saa rask for Tranberg med Opdyrkningen, thi Mergelkastning og Mergelkørsel skulde jo foretages, naar der var lidt Fritid fra Gaardens Drift, men med Flid og Taalmodighed forvandlede efterhaanden den mørke Hede til grønne Agre.

Tranbergs Hustru døde d. 19. Maj 1891, og det var for ham en stor Sorg, thi hun betød saa meget for ham. Han omtalte senere sin gode Johanne med en vis ærbødig Tillidsfuldhed. Efter dette haarde Slag kunde man tænke, at hans Virketrang øgedes, thi da tog han fat paa den anden af sine samfundsnyttige Opgaver, nemlig at plante.

Syd for Gaarden og Aaen — Varde Aa — var der en Parcel paa ca. 33 Tdr. Ld., den begyndte han nu at tilplante (1892). Heden blev plantet til med Bjergfyr, der pløjedes to Fuger op til hver Side af Plantningsfuren, og Undergrunden deri blev løsnet med Plov, derefter sattes Fyrplanterne med 1 Alens Mellemrum. Den daarligste Del af den opdyrkede Jord behandledes paa samme Maade, inden de smaa Hvidgran blev plantet. Nogle Rødgran blev forsøgsvis ogsaa plantet, men der var ringe Tro til, at de kunde gro der, men det viste sig snart, at ogsaa denne mere fordringsfulde Art trivedes godt.

Den bedste Del af den opdyrkede Jord blev vedvarende dyrket med Landbrugsprodukter, og den laa som smaa Oaser i det beplantede Areal. Naaletræplanterne var fra Planteskolen i Letbæk Mølle, der den Gang var berømt

for sine gode Fyr- og Granplanter. En 25 Tdr. Ld. blev saaledes beplantet i Løbet af 8 Aar, hvad maa anses for godt, thi Gaardens Drift og Opdyrkning af Heden fra Præstegaarden skulde jo selvfølgelig ogsaa passes.

Det ser ud til, at den Generation ved Aarhundredskiftet og noget før havde Sans og Forstaaelse for Plantning og dens Nytte, hvorimod den nuværende — de yngre — fælder Træerne og det tidt uden at plante igen.

Den unge Slægt i vor Tid burde tænke paa, hvad den vestjyske Plantning har gavnet Egnen, baade som Hindring for Sandfygning i Stormvej og for den klamme Havgus, for ikke at tale om den Værdi og Skønhed, der er ved en smuk og velvedligeholdt Plantage.

For Fuldstændigheds Skyld gives her nogle Data om Tranbergs offentlige Tillidshverv. I Aaret 1883 blev han udnævnt til Sognefoged og Lægdsmand for Hodde Sogn, hvilke Bestillinger han varetog til sin Død. Han var Vurderingsmand for de Ejendomme, der søgte Laan fra Herregaarden Nørholm, Vurderingsmand i den alm. Brandforsikring for Landbygninger, ligeledes Vurderingsmand i den lokale Løsørebrandkasse: Tistrup m. fl. Sognes Brandforsikring, og dens Kasserer for Hodde Sogn. Var i mange Aar Medlem af Hodde-Tistrup Sogneraad — det var den Gang, Budgettet var paa ca. 14.000 Kr., nu er det over 10 Gange saa stort. Tranberg var tillige med til at starte Andelsmejeriet i Sognet og var i flere Aar et virksomt Medlem af dets Bestyrelse.

Det var nogle af hans betroede Hverv, valgt i Flæng.

Niels Tranberg Thomsen døde den 31. Marts 1907, og han blev stedt til Hvile ved sin Hustrus Side i Familiegravstedet paa Hodde Kirkegaard. Han efterlod sig 6 Sønner, Thomas og Magnus fik sig hver en Gaard i Sognet, Laurids fik en Parcel fra Fædregaarden (1907), beliggende nord for Landevejen, en Del var af den indkøbte Hede fra Præstegaarden, der byggede han sig en Gaard,

smukt beliggende ved Kæmpehøjen »Goushøj«, hvorefter Gaarden fik Navn; Lindberg har Forretning i Esbjerg, Søren i Kolding og den yngste, Frederik, har den paa Vestkysten saa godt kendte og smukt beliggende »Letbæk Mølle«.

Den ældste Søn Thomas ejede først en Gaard oppe i Hessel Udmærk, som han lig sin Fader opdyrkede og forbedrede til frugtbar Agerjord, saa der, da han i 1936 afstod den til en Søn, kunde holdes ca. 80 Kreaturer paa den. Han købte saa »Tranbergs Plantage«, Parcellen Syd for Fødegaarden og Aaen; den havde været et Aktieforetagende mellem Sønnerne siden deres Faders Død. Der opførte han en særdeles smuk Gaard midt i Plantagen, og den gav han Navnet »Tranbergs Minde«. Han opfyldte hermed sin Faders Ønske om at faa bygget i Plantagen.

Igennem flere Aar er der udtyndet meget i Tranbergs Plantage, da Træerne var plantet alt for tæt, der er hugget hveranden Række ud og hverandet Træ i Rækkerne, saa der bliver mere Luft og Plads til de øvrige, efter som de bliver større. De fældede Træer har i flere Aar været brugbare til Bygningstømmer, og Tømmeret i den nye Gaard er udelukkende derfra. En Del af de bedste Granstammer bliver tilsavet til Brædder og Lægter, saa de kan anvendes til f. Eks. Hønsehuse og Trælader.

Gamle Tranberg i Hessel har sat sig et smukt Minde, hvilket er særlig synlig i hans Plantningsarbejde, der er en Pryd for Egnen og til Gavn og godt Eksempel for den yngre Generation.
